

Patologisk forskning i Malmö – en historik

Då patologiska institutionen startade 1957 med professor Folke Linell som chef förstod han att det fanns unika möjligheter till epidemiologisk forskning i Malmö. Han ville därvid utnyttja noggranna obduktioner som basmaterial.

Världshälsoorganisationens nystartade avdelning för hjärt-kärlsjukdomar sökte efter lämpliga platser att – på avlidna – studera åderförkalkningens utbredning.

Detta program passade vår institution som hand i handske och vi blev centrum för en kartläggning av ateroskleros på totalt fem platser i Europa; förutom Malmö även Prag och tre platser i förutvarande Sovjetunionen. Jag fick förtroendet att också driva det centrala laboratoriet för undersökningen.

Under 1960-talet bedömde vi insamlade kärlpreparat från drygt 16 000 personer och kunde rapportera betydande skillnader i utbredningen av åderförkalkning mellan olika platser och olika befolkningar.

Cirka 25 år senare gjorde i stort sett samma team om undersökningen, men på ett betydligt mindre antal personer. Den studien visar att åderförkalkningen var mindre utbredd i Malmö på 1980-talet än på 1960-talet medan dess förekomst tvärtom hade ökat drastiskt i Sov-

jet. Detta material är fortfarande under bearbetning.

Sedan har jag deltagit i många andra epidemiologiska undersökningar av t ex lungsjukdomar och av vissa cancerformer, ofta med internationellt samarbete. Andra medarbetare vid vår institution har kartlagt frekvensen av cancer i allmänhet, av gallsten, ulcus, njursten och tuberkulos m m. Alla dessa undersökningar har möjliggjorts genom en mycket hög obduktionsfrekvens och genom att obduktionerna utförts enhetligt och noggrant, bl a med utförlig mikroskopisk analys, samt att fynden blivit väl registrerade.

Vävnadsprov från alla obduktioner finns också sparade och utgör ett synnerligen värdefullt vetenskapligt material inte minst genom att det kan användas för t ex DNA-analyser.

Tyvärr medger nuvarande låga obduktionsfrekvens inte att liknande, stora undersökningar utförs mera. Forskningen har således huvudsakligen varit kliniskt inriktad men under 1960- och 70-talen gjorde jag även en del experimentell aterosklerosforskning, bl a i samarbete med framlidne medicinprofessorn Haquin Malmros.

Nils-Herman Sternby

– Bland läkarna finns det säkert många delade meningar om oss. Hos många specialister har vi alla fall ett gott anseende. De accepterar oss lika väl som andra laboratorieläkare, t ex bakteriologer och biokemister. Vi är en hjälpdisciplin till den kliniska verksamheten.

Det sägs ibland att det förekommer en utbredd cynism bland patologer, är det i så fall kanske för att göra arbetet mer uthärdligt?

Det påståendet avfärdar Nils-Herman Sternby mycket bestämt:

– Vi har alltid varit noga med respekten för den döda kroppen. En död människa ska ha behandling som vilken patient som helst. Det är en patient som råkar vara död, det är enda skillnaden.

Någon jag känner påstår att det är de känsligaste läkarna som blir patologer, av rädsla att skära fel vid en operation. Men inte heller där håller Nils-Herman Sternby med mig och han tillägger som en avrundande kommentar om sitt fack:

– Man får ofta höra att patologi är en helt statisk verksamhet, dvs utan utveckling och modernisering och med metoder som är de samma som för 100 år sedan. I viss mån är detta sant, visserligen har det tillkommit mer avancerade metoder som t ex ny färgning, elektronmikroskopi och mikroanalyser men

fortfarande är den basala histopatologin basen för den kliniska verksamheten.

– Under det senaste decenniet har emellertid en verklig metodrevolution inträffat i och med införandet av immunhistokemi. Det har betydligt ökat diagnostisk säkerhet men också ett betydande merarbete och – till sjukvårdsadministratörernas irritation – ökade kostnader. Det har samtidigt påskyndat den specialisering som är nödvändig för att utveckla ämnet.

Ateist av princip

Yrket har inte förändrat Nils-Herman Sternbys syn på döden. Den är för honom något alldeles naturligt:

– Jag är inte rädd för döden. Det enda jag önskar är att det går fort, hellre en hjärtattack än en långt utdragen cancer. I princip är jag ateist och tror inte på Gud. Om det finns en högre makt undrandrar sig min bedömning. Är man död så är man det, punkt och slut. Hur definierar man själen? Det är den egna upplevelsen av sig själv och omgivningen. När »själen» lämnar kroppen i dödsögonblicket så är den borta. Då försvinner ens upplevelser.

Vinkännare

Ett av Nils-Herman Sternbys intressen är resor, ett annat vin och gärna i kombination med mat.

Redan 1956 vann han en jorden runtresa i Kvälls-Posten. Han hade hoppats på tredjepriset som var en Hasselbladskamera, eftersom fotografering är ett annat av hans intressen. Men nu fick han ge sig ut på sin första långresa.

I själen är han europé men erkänner att han älskar både människorna och vinerna i Australien.

Mat- och vinintresset har medfört medlemskap – och i många fall ordförandeskap – i t ex Munsänkarna, International Wine & Food Society, Comanderie de Bordeaux, Chaine des Rotisseurs och Skåneländska gastronomiska akademien. Den sistnämnda förlänade honom nyligen ett diplom med tillhörande pokal (skänkt av förre landshövdingen Bertil Göransson) för allmän dryckeskännedom.

Han är också en av initiativtagarna till SMAB, Scandinavian Medical Alcohol Board, sex skandinaviska läkare som har som mål att objektivt informera om vinets positiva hälsoeffekter: De negativa effekterna är välkända och framförs, med rätta, av otaliga organisationer och personer, men de positiva undanhålls allmänheten. Det anses fullt och oetiskt att framföra sådana synpunkter. Som att svära i kyrkan! Det är också möjligt att vinintresset kan leda till lite business, nu när marknaden delvis är avreglerad.

Problem med namne

I likhet med undertecknad har Nils-Herman Sternby problem med en namne som han ofta förväxlas med, trots att de har olika efternamn: Nils G Stormby. Inte nog med att bägge läste i Lund samtidigt. Ett tag var bägge patologer, men Stormby specialiserade sig sedan till cytolog.

Till råga på allt bodde de samtidigt på Gyllenkroks allé i Lund. För säkerhets skull flyttade de båda till MAS och intresset för vin är delat.

Vinauktionisterna i London har stort besvär med att reda ut vem som är vem av dem, när de gör sina beställningar.

Nils H Sternby läser också mycket böcker, bl a biografier. En av dem han gillar är Per Anders Fogelström.

Han hoppas också få tid att återuppta det frimärkssamlade han sysslade med för många år sedan. Men tiden tycks inte räcka till, inte heller för golfspel.

Under mitt besök sätts professorsskylten upp på dörren till hans lilla skrubbe på patologen. Han behöver nog egentligen lite större svängrum men är i alla fall glad över att ha den regelbundna kontakten med sin arbetsplats.

Denne man som obducerat så många döda älskar livet, kanske för att hans ateistiska övertygelse nästan är ett axiom för honom. •